

Категорія справи № 607/7041/17: Цивільні справи (до 01.01.2019); Позовне провадження; Спори про недоговірні зобов'язання; **Спори про відшкодування шкоди.**

Надіслано судом: **не визначено**. Зареєстровано: 21.06.2020. Оприлюднено: 22.06.2020.

Дата набрання законної сили: 17.06.2020

Номер судового провадження: 61-39535св18

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

17 червня 2020 року

м. Київ

справа № 607/7041/17

провадження № 61-39535св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду:

Литвиненко І. В. (суддя-доповідач), Висоцької В. С., Фаловської І. М.,

учасники справи:

позивач - ОСОБА_1 ,

відповідачі - виконавчий комітет Тернопільської міської ради, служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, начальник служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Здеб З. Б. , заступник міського голови Тернопільської міської ради з питань діяльності виконавчих органів ради Бицюра Л. О.,

розглянув у попередньому судовому засіданні в порядку письмового провадження касаційну ОСОБА_1 на рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 29 січня 2018 року у складі судді Грицака Р. М. та постанову Апеляційного суду Тернопільської області від 21 травня 2018 року у складі колегії суддів Дикун С. І., Парандюк Т. С., Храпак Н. М. у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до виконавчого комітету Тернопільської міської ради, служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, начальника служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Здеб З. Б. , заступника міського голови Тернопільської міської ради з питань діяльності виконавчих органів ради Бицюра Л. О. про визнання дій неправомірними, скасування рішень та стягнення моральної шкоди,

ВСТАНОВИВ:

ОПИСОВА ЧАСТИНА

Короткий зміст заяви

Позивач ОСОБА_1 звернувся до суду із позовом до виконавчого комітету Тернопільської міської ради, служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, начальника служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Здеб З. Б. , заступника міського голови Тернопільської міської ради з питань діяльності виконавчих органів ради Бицюра Л. О. про визнання дій неправомірними, скасування рішень та стягнення моральної шкоди.

Свої позовні вимоги обґрунтовував тим, що рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради за № 69 від 29 січня 2014 року затверджено висновок органу опіки та піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні сина ОСОБА_3 , 2009 року народження. Однак він з даним рішенням не погодився та оскаржив його у суді. В подальшому службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради складено висновок від 09 березня 2017 року «Щодо зміни способу та порядку участі батька ОСОБА_1 у вихованні та спілкуванні з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н.» , який був затверджений рішенням № 77 Комісії з питань захисту прав дитини від 31 березня 2017 року та рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ОСОБА_5 від 20 лютого 2017 року, визначив (змінив) спосіб участі позивача у вихованні його сина. Проте, вважає, що виконавчий комітет Тернопільської міської ради не мав права вносити зміни до прийнятого ним рішення, яке оскаржене у суді, а згідно частини третьої статті 19 СК України, зобов'язаний був зупинити розгляд поданої заяви ОСОБА_5 . Крім того, орган опіки і піклування обумовив побачення батька з дитиною в присутності іншої особи - матері, що є, згідно абзацу 2 частини другої статті 159 СК України, виключною прерогативою суду.

Визначивши побачення батька з його сином лише у присутності матері - порушив принцип рівності прав батьків щодо своїх дітей, гарантованих статтею 141 СК України та статтею 11 Закону України «Про охорону дитинства».

Оскаржуючим рішенням виконавчий комітет незаконно скоротив вдвічі час побачень позивача з його сином та визначив їх у понеділок, замість вихідних, як це було до ухвалення рішення. Відтак виконавчим комітетом та службою була спричинена моральна шкода йому та його синові.

Вказавши у рішенні про те, що побачення повинні відбуватися лише у визначених місцях, відповідачі порушили конституційний принцип (статті 33 Конституції України) реалізований у статті 2 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання»

свободи пересування.

Крім цього, при розгляді спору щодо участі у вихованні малолітнього ОСОБА_3 його батьком (встановлення побачень чи зміна їх графіку) службою та виконавчим комітетом він належним чином не повідомлявся. Відтак не було враховане його право на участь у процесі прийняття рішення.

Також зазначає, що 18 жовтня 2017 року виконавчий комітет Тернопільської міської ради, враховуючи рішення комісії з питань захисту прав дитини № 248 від 15 вересня 2017 року ухвалив рішення № 746 «Про затвердження висновку щодо визначення способу участі у вихованні дитини», яким визнав такими, що втратили чинність оскаржуване позивачем рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 » та рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 ». Дане рішення вважає позивач незаконним, оскільки виконавчий комітет не вправі був застосовувати такий спосіб припинення прав суб'єктів правовідносин, зокрема ОСОБА_1 , ОСОБА_5 та їхнього сина, як визнання нечинними рішень № 69 та № 313, адже останні є актами індивідуальної дії, а чинне законодавство не містить повноважень органів місцевих рад, щодо визначення, зміни чи припинення прав шляхом зміни, скасування чи визнання нечинними, протиправними рішень, ухвалених ними ж. З цих підстав просив:

- визнати дії виконавчого комітету Тернопільської міської ради щодо ухвалення рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 » протиправними;

- скасувати рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- визнати дії служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради щодо затвердження висновку від 09 березня 2017 року «Щодо зміни способу та порядку участі батька ОСОБА_1 у вихованні та спілкуванні з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н» протиправними; скасувати висновок служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради від 09 березня 2017 року «Щодо зміни способу та порядку участі батька ОСОБА_1 у вихованні та спілкуванні з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н»;

- визнати дії Комісії з питань захисту прав дитини щодо ухвалення рішення Комісії з питань захисту прав дитини від 31 березня 2017 року № 77 «Про розгляд звернення ОСОБА_5 щодо зміни встановленого графіку побачень батька з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н.» протиправними;

- скасувати рішення Комісії з питань захисту прав дитини від 31 березня 2017 року № 77 «Про розгляд звернення ОСОБА_5 щодо зміни встановленого графіку побачень батька з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н.»;

- стягнути з Служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради на його користь майнову шкоду у розмірі 1 000 грн за кожен тиждень дії рішення Виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- стягнути з Виконавчого комітету Тернопільської міської ради на його користь майнову шкоду у розмірі 1 000 грн за кожен тиждень дії рішення Виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 315 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- стягнути з Служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради на його користь шкоду у розмірі 2 000 грн за кожен тиждень, починаючи з 01 вересня 2017 року, дії рішення Виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- стягнути з Виконавчого комітету Тернопільської міської ради на його користь шкоду у розмірі 2 000 грн за кожен тиждень дії рішення Виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- визнати дії виконавчого комітету Тернопільської міської ради щодо ухвалення рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від № 746 від 18 жовтня 2017 року «Про затвердження висновку щодо визначення способу участі у вихованні дитини» протиправними;

- скасувати рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради № 746 від 18 жовтня 2017 року «Про затвердження висновку щодо визначення способу участі у вихованні дитини»;

- визнати дії виконавчого комітету Тернопільської міської ради щодо ухвалення висновку органу опіки та піклування, додатку до рішення виконавчого комітету від 18 жовтня 2017 року № 746 «Щодо визначення способу участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 » протиправними; скасувати висновок органу опіки та піклування, додаток до рішення виконавчого комітету від 18 жовтня 2017 року № 746 «Щодо визначення способу участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 »;

- визнати дії Комісії з питань захисту прав дитини щодо ухвалення рішення Комісії з питань захисту прав дитини № 248 від 15 вересня 2017 року «Про надання висновку на запит суду до справи за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_5 про визначення способу участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , 2009 р. н.» протиправними; скасувати рішення Комісії з питань захисту прав дитини № 248 від 15 вересня 2017 року «Про надання висновку на запит суду до справи за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_5 про визначення способу участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , 2009 р. н.».

Короткий зміст рішень судів першої та апеляційної інстанцій

Рішенням Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 29 січня 2018 року у задоволенні позову відмовлено.

Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що виконавчий комітет Тернопільської міської ради та служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради та їх посадові особи при вирішенні питань, щодо визначення способу та порядку участі батька ОСОБА_1 у вихованні та спілкуванні з дитиною ОСОБА_3 , 2009 року народження, діяли в межах своїх повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України.

Постановою Апеляційного суду Тернопільської області від 21 травня 2018 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 залишено без задоволення, а рішення суду першої інстанції від 29 січня 2018 року залишено без змін.

Судове рішення апеляційного суду мотивовано тим, що суд першої інстанції повно та всебічно розглянув справу, надав всім доводам сторін належну правову оцінку, оцінив належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності та постановив законне, правильне по суті і справедливе рішення.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

27 червня 2018 року ОСОБА_1 засобами поштового зв'язку звернувся до Верховного Суду із касаційною скаргою на рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 29 січня 2018 року та постанову Апеляційного суду Тернопільської області від 21 травня 2018 року, в якій просив скасувати оскаржувані судові рішення.

Узагальнені доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що рішення судів є незаконними та необґрунтованими, прийняті судами з порушенням норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Доводи інших учасників справи

Представник служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Мелех О. Р. у поданому відзиві просила в задоволенні касаційної скарги ОСОБА_1 залишити без задоволення, а оскаржувані судові рішення без змін.

Рух справи в суді касаційної інстанції.

Ухвалою Верховного Суду від 21 вересня 2018 року відкрито касаційне провадження у цій справі та витребувано матеріали справи із Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області.

Згідно з розпорядженням від 15 квітня 2020 року № 1093/0/226-20 «Про призначення повторного автоматизованого розподілу судової справи», відповідно до підпунктів 2.3.4, 2.3.13, 2.3.49 Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30, (з наступними змінами та доповненнями) та рішення зборів суддів Касаційного цивільного суду від 02 квітня 2020 року № 1 «Про заходи, спрямовані на належне здійснення правосуддя», призначено повторний автоматизований розподіл судових справ за касаційними провадженнями.

Доповідачем у цій справі відповідно до протоколу автоматизованого розподілу судової справи між суддями визначено суддю Литвиненко І. В., у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду Висоцької В. С., Фаловської І. М.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

Судами попередніх інстанцій встановлено, що ОСОБА_1 та ОСОБА_5 перебували у зареєстрованому шлюбу, який розірваний. Від даного шлюбу у сторін ІНФОРМАЦІЯ_1 народився син ОСОБА_3 .

За заявою ОСОБА_1 на основі зібраних матеріалів службою у справах дітей Тернопільської міської ради складено висновок про участь батька ОСОБА_1 у вихованні сина ОСОБА_3 , 2009 року народження, згідно якого орган опіки та піклування вважає за доцільне встановити побачення батькові ОСОБА_1 з сином ОСОБА_3 у I-III суботу місяця з 09 години до 13 години та II -IV неділю місяці з 09 години до 13 години. Побачення мають відбуватися в присутності матері дитини. Зобов'язано ОСОБА_1 не порушувати графік побачень, виконувати свої батьківські обов'язки. Приділяти дитині увагу і турботу. Зобов'язано матір поважати батьківські права та не чинити батькові перешкоди у спілкуванні з сином.

Зазначений висновок органу опіки та піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні сина ОСОБА_3 , 2009 року народження затверджений рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради за № 69 від 29 січня 2014 року.

20 лютого 2017 року ОСОБА_5 звернулася в службу у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради із заявою про зміну графіку побачень дитини із батьком, яка обґрунтована тим, що побачення батька з дитиною мають відбуватися у її присутності однак у зв'язку зі зміною графіку її роботи просила встановити побачення сина з батьком щопонеділка з 15:00 години до 17:00 години.

Службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради встановлено, що згідно з інформацією Козівського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Тернопільській області від 30 січня 2017 року батько дитини ОСОБА_1 є боржником по сплаті аліментів (сума боргу станом на вересень 2016 року становить 30 053,79 грн.). Працівниками служби у справах неповнолітніх та дітей 02 березня 2017 року проведено бесіду, в ході якої з'ясовано, що ОСОБА_3 навчається в ТЗОШ № 9 у 2-Г класі. Побачення його з батьком проходять або в ТРЦ «Подоляни», або в парках міста Тернополя. ОСОБА_3 подобається кататися з батьком на катамаранах. При зустрічах батько йому купляє чай, тістечка. Змінити графік побачень з батьком дитина погодилась. Батько дитини ОСОБА_1 на засідання комісії не з'явився та не повідомив про причини своєї відсутності, хоча був належним чином повідомлений. Жодних заперечень щодо внесення змін у рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 29 січня 2014 року № 69 в службу у справах неповнолітніх та дітей не надсилав. На підставі зібраних матеріалів 09 березня 2017 року службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради складено висновок «Щодо зміни способу та порядку участі батька ОСОБА_1 у вихованні та спілкуванні з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н.» згідно якого служба вважає за доцільне внести зміни у пункт 1 висновку затвердженого рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради за № 69 від 29 січня 2014 року, виклавши його в наступній редакції: «Встановити побачення батькові ОСОБА_1 з малолітнім сином ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , в такі дні, щопонеділка з 15:00 годин до 17:00 годин. Побачення повинні відбуватися в присутності матері в місцях культурно-розважального характеру для повноцінного відпочинку дітей». Рішенням Комісії з питань захисту прав дитини від 31 березня 2017 року № 77 «Про розгляд звернення ОСОБА_5 щодо зміни встановленого графіку побачень батька з дитиною ОСОБА_3 , 2009 р. н.» вирішено: внести зміни у пункт 1 висновку затвердженого рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради за № 69 від 29 січня 2014 року,

виклавши його в наступній редакції: «Встановити побачення батькові ОСОБА_1 з малолітнім сином ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , в такі дні, щопонеділка з 15:00 години до 17:00 години. Побачення повинні відбуватися в присутності матері в місцях культурно-розважального характеру для повноцінного відпочинку дітей». Рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку органу опіки і піклування про участь батька ОСОБА_1 у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 » вирішено внести зміни у пункт 1 висновку затвердженого рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради за № 69 від 29 січня 2014 року, виклавши його в наступній редакції: «Встановити побачення батькові ОСОБА_1 з малолітнім сином ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , в такі дні, щопонеділка з 15:00 години до 17:00 години Побачення повинні відбуватися в присутності матері в місцях культурно-розважального характеру для повноцінного відпочинку дітей».

Рішенням виконавчого комітету Тернопільської міської ради № 746 від 18 жовтня 2017 року «Про затвердження висновку щодо визначення способу участі у вихованні дитини» вирішено: 1) вважати такими, що втратили чинність рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку щодо участі у вихованні дитини одного з батьків, що проживає окремо» та рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 10 травня 2017 року № 313 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету Тернопільської міської ради від 29 січня 2014 року № 69 «Про затвердження висновку щодо участі у вихованні дитини одного з батьків, що проживає окремо»; 2) затвердити висновок щодо визначення способу участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 ; 3) службі у справах неповнолітніх та дітей направити висновок до Тернопільського міськрайонного суду для вирішення питання по суті.

МОТИВУВАЛЬНА ЧАСТИНА

Позиція Верховного Суду

Згідно з частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Пунктом 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» від 15 січня 2020 року №460-ІХ установлено, що касаційні скарги на судові рішення, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цим Законом, розглядаються в порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом. Тому у тексті цієї постанови норми ЦПК України наводяться в редакції, яка була чинною станом на 07 лютого 2020 року.

Частиною другою статті 389 ЦПК України передбачено, що підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим (частина перша статті 263 ЦПК України).

Під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими (частина перша статті 400 ЦПК України).

Вивчивши матеріали справи, перевіrivши доводи касаційної скарги, Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Рішення суду як найважливіший акт правосуддя покликане забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та здійснення проголошеного Основним Законом принципу верховенства права.

Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Тобто саме на суд покладено обов'язок під час ухвалення рішення вирішити, чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги позивача та якими доказами вони підтверджуються; перевірити наявність чи відсутність певних обставин за допомогою доказів шляхом їх оцінки; оцінити подані сторонами докази та дійти висновку про наявність або відсутність певних юридичних фактів.

Тобто Верховний Суд не має права встановлювати обставини справи і оцінювати докази.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про охорону дитинства» дитина, яка проживає окремо від батьків або одного з них, має право на підтримання з ними регулярних особистих стосунків і прямих контактів. Батьки, які проживають окремо від дитини, зобов'язані брати участь у її вихованні і мають право спілкуватися з нею, якщо судом визнано, що таке спілкування не перешкоджатиме нормальному вихованню дитини. У разі коли батьки не можуть дійти згоди щодо участі одного з батьків, який проживає окремо, у вихованні дитини, порядок такої участі визначається органами опіки та піклування за участю батьків виходячи з інтересів дитини.

Статтею 19 СК України встановлено, що при розгляді судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування, який подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

За змістом статті 141 СК України мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Згідно із статтею 153 СК України мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спілкування між собою, крім випадків, коли таке право обмежене законом.

Відповідно до частин першої та другої статті 155 СК України здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини.

Статтею 157 СК України передбачено, що питання виховання дитини вирішується батьками спільно. Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею. Той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини.

Згідно з правилами статті 158 СК України спори щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї, вирішуються органом опіки та піклування, про що орган опіки та піклування приймає відповідне рішення. Рішення про це орган опіки та піклування постановляє на підставі вивчення умов життя батьків, їхнього ставлення до дитини, інших обставин, що мають істотне значення. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Відповідно до частини першої статті 159 СК України якщо той із батьків, з ким проживає дитина, чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та в її вихованні, зокрема якщо він ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, другий із батьків має право звернутися до суду з позовом про усунення цих перешкод.

Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування.

В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи.

Під час вирішення спору щодо участі одного з батьків у вихованні дитини береться до уваги ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення, в тому числі стан психічного здоров'я одного з батьків, зловживання ним алкогольними напоями або наркотичними засобами.

Згідно з статтею 11 Закону України «Про охорону дитинства» батько і мати мають рівні права та обов'язки щодо своїх дітей. Предметом основної турботи та основним обов'язком батьків є забезпечення інтересів своєї дитини.

Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про охорону дитинства» виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що підставою звернення ОСОБА_5 до служби у справах неповнолітніх та дітей було те, що змінився графік її роботи, а так як побачення позивача із дитиною повинні відбуватися за її присутності просила змінити графік побачень. Крім цього, при встановленні органом опіки та піклування графіку спілкування батька ОСОБА_1 з дитиною ОСОБА_3 було враховано інтереси малолітнього ОСОБА_3, графік навчання якого потребував внесення корективу у графік побачень із батьком та зайнятість матері ОСОБА_5 на роботі у час зустрічі батька ОСОБА_1 з сином ОСОБА_3. Однак, жодних доказів, що новий графік побачень порушує права дитини та права позивача останнім представлено не було, а також іншого порядку спілкування батька із дитиною не було запропоновано.

Статтею 81 ЦПК України визначено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Доводи заявника про те, що апеляційним судом оголошувались перерви у судових засіданнях, що свідчить про його упередженість при розгляді цієї справи, не заслуговують на увагу, оскільки 03 травня 2018 року судом було запропоновано виконавчому комітету Тернопільської міської ради надати письмові пояснення щодо правового обґрунтування заперечень, з метою повного та всебічного розгляду справи.

07 травня 2018 року було оголошено перерву за клопотанням ОСОБА_1.

Що стосується доводів касаційної скарги стосовно того, що судом апеляційної інстанції не було встановлено строк для подання відповіді на відзив, не заслуговують на увагу, з огляду на наступне.

Із досліджених матеріалів справи, протоколів та аудіозапису судових засідань не встановлено те, що представником відповідача було залучено до матеріалів справи відзив на апеляційну скаргу.

Також ОСОБА_1 просив суд стягнути з відповідачів моральну шкоду, внаслідок протиправних дій відповідачів.

Згідно з статтею 33 Конституції України кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Відповідно до статті 23 ЦК України особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її права.

Колегія судів погоджується із висновками судів попередніх інстанцій стосовно того, що в діях відповідачів не вбачається порушення прав позивача, а тому відсутні підстави для стягнення моральної шкоди.

Також не заслуговують на увагу доводи касаційної скарги стосовно того, що апеляційним судом не було розглянуто клопотання від 20 травня 2018 року про постановлення окремої ухвали, оскільки таке клопотання відсутнє у матеріалах справи, а доказів про подання такого клопотання до апеляційного суду (з відміткою про отримання Тернопільським апеляційним судом) до касаційної скарги не додано.

Інші доводи касаційної скарги спростовуються встановленими судами факти і обставини, а також змістом правильно застосованих до спірних правовідносин норм матеріального закону.

Доводи касаційної скарги є аналогічними аргументам апеляційної скарги, які суд апеляційної інстанції належним чином перевірів та, ухвалюючи рішення, спростував з наведенням відповідних обґрунтованих мотивів.

Отже, оскаржувані дії виконавчого комітету Тернопільської міської ради, служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, начальника служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Здеб З. Б., заступника міського голови Тернопільської міської ради з питань діяльності виконавчих органів ради Бицюра Л. О. безпосередньо не породжують певні правові наслідки для суб'єктів відповідних правовідносин і не мають обов'язкового характеру, що є підставою для відмови в позові.

Така правова позиція викладена в постанові Великої Палати Верховного Суду від 13 червня 2018 року у справі № 500/6325/17 (провадження № 11-548ап/18) та постановою Верховного Суду від 15 травня 2019 року у справі № 640/12186/17-ц; від 05 вересня 2019 року у справі № 158/427/18 та від 02 березня 2020 року у справі № 754/8604/16-ц.

Підсумовуючи вищенаведене Верховний Суд зазначає, що доводи касаційної скарги ОСОБА_1 не спростовують правильність висновку суду першої та апеляційної інстанцій, якими у повному обсязі з'ясовані права та обов'язки сторін, обставини справи, доводи сторін перевірені та їм дана належна оцінка, а зводяться до неправильного тлумачення норм матеріального права та до переоцінки доказів, що відповідно до приписів статті 400 ЦПК України виходить за межі повноважень суду касаційної інстанції.

Європейський суд з прав людини вказав, що пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод зобов'язує суди давати обґрунтування своїх рішень, але це не може сприйматись як вимога надавати детальну відповідь на кожен аргумент. Межі цього обов'язку можуть бути різними залежно від характеру рішення. Крім того, необхідно брати до уваги, між іншим, різноманітність аргументів, які сторона може представити в суд, та відмінності, які існують у державах-учасниках, з огляду на положення законодавства, традиції, юридичні висновки, викладення та формулювання рішень. Таким чином, питання, чи виконав суд свій обов'язок щодо подання обґрунтування, що випливає зі статті 6 Конвенції, може бути визначено тільки у світлі конкретних обставин справи (Проніна проти України, № 63566/00, § 23, ЄСПЛ, від 18 липня 2006 року). Оскаржені судові рішення відповідають критерію обґрунтованості судового рішення.

Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

Відповідно до частини третьої статті 401 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

Враховуючи наведене, колегія суддів вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення без змін, оскільки доводи касаційної скарги висновків судів не спростовують.

Керуючись статтями 400, 401, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду,

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 залишити без задоволення.

Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 29 січня 2018 року та постанову Апеляційного суду Тернопільської області від 21 травня 2018 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції є остаточною і оскарженню не підлягає.

Судді: І. В. Литвиненко В. С. Висоцька І. М. Фаловська